

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3212/2015. (XI. 10.) AB HATÁROZATA**alkotmányjogi panasz elutasításáról**

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

határozatot:

1. Az Alkotmánybíróság a Tatabányai Törvényszék 13.P.20.721/2012/93. végzése és a Győri Ítélőtábla Pkf.I.25.931/2014/2. végzése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt az Alaptörvény XXVIII. cikke (1) és (7) bekezdése tekintetében elutasítja.

2. Az Alkotmánybíróság a Tatabányai Törvényszék 13.P.20.721/2012/93. végzése és a Győri Ítélőtábla Pkf.I.25.931/2014/2. végzése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt az Alaptörvény XXIV. cikke tekintetében visszautasítja.

Indokolás

I.

- [1] Az indítványozók képviseletében eljáró ügyvéd az Alkotmánybírósághoz fordult alkotmányjogi panaszával.
- [2] Az indítványozók a Tatabányai Törvényszék előtt 13.P.20.721/2012. szám alatt folyt perben született 93. sorszámú kiegészítő végzést, valamint az ezt helyben hagyó Győri Ítélőtábla által hozott Pkf.I.25.931/2014/2. végzés alkotmányjogi panasz keretében történő megvizsgálását és „hatályon kívül helyezését” kérték.
- [3] Az alkotmányjogi panasszal támadott elsőfokú határozat kiegészítette a Tatabányai Törvényszék 77. sorszámú, a pert megszüntető végzését a perköltségviselés tekintetében és összesen bruttó 12 000 000 Ft perköltség egyetemleges megfizetésére kötelezte a felpereseket az alperes felé. A fellebbezés folytán eljáró Győri Ítélőtábla jogerős végzésével megváltoztatta a támadott végzést, és az indítványozó felpereseket személyesen, az elsőfokú végzéshez képest csekélyebb, de összességében még mindig mintegy 5 000 000 Ft-nyi összegben marasztalta az alpereseket a megszüntetett per költségeiben.

- [4] Az indítványozók előadták, hogy a perben a bíróság már az eljárás kezdetétől birtokában volt annak a választottbíróági kikötést tartalmazó okiratnak, amely alapján a pert számos tárgyalást követően – a tanács összetételében beállt változást követően bírósági titkár, tárgyaláson kívül – megszüntette. Ezt a (77. sorszámú) permegszüntető végzést fellebbezés folytán a Győri Ítéltábla szintén helyben hagyta, majd a Tatabányai Törvényszék ezt követően hozta támadott kiegészítő végzését a perköltség tárgyában.
- [5] Az indítványozók álláspontja szerint a perköltség tárgyában hozott elsőfokú kiegészítő, valamint az azt megváltoztató, de a felperesi indítványozókat perköltségben marasztaló végzés sérti az Alaptörvény XXIV. és XXVIII. cikkét, a bírósághoz fordulás jogát, illetve a tisztességes bírósági eljáráshoz fűződő jogot, tekintettel a rájuk „mért tetemes perköltségre”. Felhozzák továbbá az indítványozók a jogorvoslathoz való jogot is.
- [6] Az indítványozók „ismerve a felek közötti parázs viszonyt”, a támadott határozatok végrehajtásának felfüggesztése iránt is kérelmet terjesztettek elő az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 61. § (1) bekezdése alapján, mivel a „végrehajtási eljárás [...] tetemes költséget, felesleges kiadást jelentene”.

II.

- [7] 1. Az Alkotmánybíróság az indítványozóknak a hiánypótlási felhívás folytán kiegészített indítványát megvizsgálta az alkotmányjogi panasz befogadhatósága feltételeinek fennállása szempontjából, és megállapította, hogy az indítványozók érintettsége az ügyben fennállt, tekintettel arra, hogy a perben félként részt vettek.
- [8] Az indítványozók a Győri Ítéltábla Pkf.I.25.931/2014/2. számú végzését támadták, amely megváltoztatta a Tatabányai Törvényszék 13.P.20.721/2012/93. végzését. Az indítványozók jogi képviselője a támadott végzést 2015. január 22-én vette kézhez, az alkotmányjogi panaszt az Abtv.-ben előírt hatvan napos határidőt megtartva, 2015. március 23-án terjesztette elő. Az indítványozók a jogerős végzés megsemmisítését kérték alkotmányjogi panaszukban [Abtv. 27. §], valamint hivatkoztak az Alaptörvény XXIV. és XXVIII. cikkeire.
- [9] 2.1. Az indítványozók által részletes indokolás nélkül hivatkozott Alaptörvény XXIV. cikke a hatósági eljárásokra vonatkozóan fogalmazza meg a tisztességes eljárás követelményét, a bíróság hatáskörébe tartozó jogorvoslati eljárás során ezért ezen alapjoggal összefüggő sérelme az indítványozónak elvileg

sem keletkezhetett {3179/2013. (X. 9.) AB végzés, Indokolás [6]}. Az indítvány az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése tekintetében tehát nem elégíti ki az Abtv. 27. §-ában előírt feltételt.

- [10] 2.2. A perköltség eltúlzott mértékére vonatkozó érvelés kapcsán: az Alkotmánybíróság 3002/2013. (I. 15.) AB végzésében úgy foglalt állást, hogy a perköltség összegének mérlegelése a bíróságok hatáskörébe tartozó kérdés, annak „ugyanis nincs alkotmányossági mércéje, hogy a [perköltség-] fizetési kötelezettség a peres felekre milyen mértékű terhet ró.” {3002/2013. (I. 15.) AB végzés, Indokolás [12]}
- [11] Az Alkotmánybíróságnak az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *d*) pontja, valamint az Abtv. 27. §-a alapján az ítéleteknek kizárólag az alkotmányossági szempontú felülvizsgálata során van jogköre a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kiküszöbölésére, nincs hatásköre azonban a rendes bíróságok jogalkalmazásának felülbírálatára, így a bizonyítékok felülmérlegelésére, a tényállás megállapítására vagy a jogvitát lezáró határozat kizárólag szakjogi tartalmú kritikájára.
- [12] Az Alkotmánybíróság e gyakorlata alapján jelen ügyben nem talált olyan körülményt, amelyet alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésként vagy a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességgént lehetne értékelni, ezért a perköltség eltúlzott mértékére vonatkozó érvelés tekintetében az alkotmányjogi panaszt visszautasította.
- [13] 3. Az alkotmányjogi panaszt az Alkotmánybíróság az alábbiak szerint befogadhatónak találta.
- [14] 3.1. Az Abtv. 29. §-a alapján az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be. Jelen kiegészítő végzést helyben hagyó végzés kapcsán úgy ítélte meg az Alkotmánybíróság, hogy a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét veti fel annak kérdése, amely szerint a bíróság által hivatalból észlelendő körülmény – t.i. a bírói útra tartozás hiánya – miatt okozott költségek mennyiben terhelendők a végső soron pervesztesnek bizonyult félre. Mivel a perköltségben marasztalásra nézve a támadott kiegészítő végzés véglegesen zárja le az indítványozó jogvitáját (Abtv. 27. §) és mert az általa állított alaptörvény-ellenesség a bíróság döntését érdemben befolyásolhatja (Abtv. 29. §) – hiszen alaptörvény-ellenesség megállapítása

esetén marasztalására mód nem volna –, az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a továbbiakban érdemben vizsgálta.

III.

- [15] Az alkotmányjogi panasz tartalma szerint a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogot, valamint annak részeként a bírósághoz fordulás jogát biztosító, az Alaptörvény XXVIII. cikkének megsértését állította. Sérelmezte továbbá a jogorvoslathoz való jog megsértését is.
- [16] 1. A bírósághoz fordulás joga az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből ered, a tisztességes eljárás egyik részeleme {3215/2014. (IX. 22.) AB határozat, Indokolás [11]–[13]}. A bírósághoz fordulás jogából az a kötelezettség háruul az államra, hogy a jogviták elbírálására bírói utat biztosítson [59/1993. (XI. 29.) AB határozat, ABH 1993, 353.]. Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint a bírósági úthoz, a bíróság általi döntéshez való jognak szerves része az eljárás minősége: ez adja a bírósághoz fordulás értelmét [35/2002. (VII. 19.) AB határozat ABH 2002, 199, 211.]. Az eljárás tisztességességének önmagában nem elégséges feltétele a bírósági út igénybevételének lehetőség tétele, az csak akkor biztosított, ha a bíróság érdemben reagál (dönt) a perben előterjesztett kérelmekre {26/2015. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [62]}. A bírósághoz fordulás jogának sérelme megállapítható akkor is, ha a jogi szabályozás ugyan biztosít bírói utat, de valójában nincs tere a bírói mérlegelésnek. A bírói mérlegelés törvényi szabályainak hiánya kiüresíti a bírósághoz fordulás jogát. A szabályozásnak megfelelő szempontot és mércét kell tartalmaznia, hogy a bíróság a döntés jogszerűségét ez alapján vizsgálhassa [39/1997. (VII. 1.) AB határozat, ABH 1997, 263.].
- [17] Az Alkotmánybíróság rámutat, hogy az indítványozók bírósághoz fordulásra vonatkozó alapvető joga már csak azért sem sérülhetett, mert az általuk is aláírt választottbírói kikötés ellenére maguk a rendes bírósághoz fordultak, amely ügyükkel foglalkozott és abban érdemi döntés csak azért nem született, mert maguk az indítványozók rendelkeztek korábbi nyilatkozatukkal akként, hogy a rendes bíróság helyett választottbírói eljárását kívánják. Nem sértheti a bírósághoz fordulás jogát, ha maga a fél – törvényadta kereteken belül – a rendes bírósági út kizárását kívánva választottbírói eljárásnak veti alá magát, s az állami bíróság a kereset tárgyalása során ezt a körülményt észlelve saját hatáskörének hiányát állapítja meg. Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt ezért a bírósághoz fordulás joga tekintetében elutasította.

- [18] 2. Az indítványozók alkotmányjogi panasza sérelmezi, hogy a bíróság, bár rendelkezésére állt az az okirati bizonyíték, ami miatt a pert később megszüntette, ezt nem észlelte és a per érdemi tárgyalásába bocsátkozott. Több tárgyalást követően azonban az alperes választottbírósági kikötésre vonatkozó kifogását elbírálva, mégis megszüntette a pert tárgyaláson kívül. Véleménye szerint a bíróságnak ezt az okot már a keresetlevél megvizsgálása körében észlelnie kellett volna és a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül el kellett volna utasítania. Mivel ezt nem tette, minden ezt követő költség a bíróság érdekkörében felmerült költségnek tekinthető, így az államot terheli. Az ezzel ellentétes döntés tisztességtelen – állítják az indítványozók.
- [19] Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint egy eljárás tisztességességét mindig esetről esetre lehet csak megítélni, a konkrét ügy körülményeinek figyelembe vételével, ettől függetlenül ugyanakkor nevesíteni lehet számos olyan követelményt, amelyeknek egy eljárásnak meg kell felelnie ahhoz, hogy tisztességesnek minősüljön {3195/2015. (X. 14.) AB határozat, Indokolás [23]}. Polgári peres eljárásban így a tisztességes bírósági tárgyalás követelményének része a bírósághoz fordulás joga {3215/2014. (IX. 22.) AB határozat, Indokolás [11]–[13]}, a tárgyalás igazságosságának biztosítása {36/2014. (XII. 18.) AB határozat, Indokolás [66]}, a tárgyalás nyilvánossága és a bírósági döntés nyilvános kihirdetése {22/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [49]}, a törvény által létrehozott bíróság {36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [32]–[34]} független és pártatlan eljárása {21/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [58]}, illetve a perek ésszerű időn belül való befejezése {36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [38]}, az indokolt bírói döntéshez fűződő jog {7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [28]} Mindeddig nem vizsgálta az Alkotmánybíróság azt a kérdést, hogy az eljárás tisztességtelenségére vezet-e, ha a bíróság az általa hivatalból vizsgálandó körülményt az eljárás folyamán nem azonnal, hanem később észleli, ennek pedig költségvonzatai végső soron az ezzel összefüggésben pervesztes felet terhelik.
- [20] Elsőként arra kell rámutatni, hogy az indítványozók maguk is hozzájárultak a kifogásolt helyzethez azáltal, hogy keresetüket – a választottbírósági kikötés ellenére is – rendes bíróság előtt érvényesítették. Érvényes választottbírósági kikötés esetén a bírósági út helyett ezen az úton van helye igényérvényesítésnek (vö. a választottbíróságról szóló 1994. évi LXXI. törvény 3. §-ával), a felek konszenzusukkal az állami (rendes) bíróságok elől ezt a vitát elvonják. A rendes bíróság a bírói út hiánya miatt a Pp. 130. § (1) bekezdés *b*) pontja alapján a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül elutasítja, ha már a tárgyalás megkezdése előtt ismeretes számára az adott követelés bírósági úton való

érvényesíthetlensége, így a választottbíróság hatáskörének fennállása. Jelen esetben erről a bíróság az alperes kifogása alapján szerzett tudomást. Kétségtelen, hogy erről való tudomásszerzést követően, ennek ellenére az ügyet érdemben tárgyalta és bizonyítást folytatott le – amire megvan a jogosultsága, sőt kötelezettsége, ha saját hatáskörét fennállónak tekinti. A Pp. jelenlegi rendszerében – szemben pl. az 1911. évi I. tc. rendjével – nem előfeltétele az ügy érdemi tárgyalásának, hogy a bíróság a perakadályokról azt megelőzően (jogerősen) döntsön; ezzel szemben az 1911. évi I. tc. 178–193. §-ai, különösen is 181. §-a szerint „A pergátló kifogások nyomban és a per érdemétől elkülönítve tárgyalandók és ítélettel döntendők fel.” A ma hatályos egységes tárgyalási rendben a bíróság a perelőfeltételek végleges lezárása előtt az ügy érdemének tárgyalásába bocsátkozhat [ld. így a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 140. § (2) bekezdés első mondatának második fordulatát].

- [21] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a jelenlegi jogszabályi környezetben nem eredményezi önmagában az eljárás tisztességtelenségét, ha a bíróság – akár hatásköre tárgyában való döntés nélkül, akár arról való implicit állásfoglalásként – az érdemi tárgyalást megkezdi. Ez akár elő is mozdíthatja azt, hogy egy ügyben időszerű döntés szülessen, ésszerű időn belül záruljon le az ügy. Ha azonban az eljárás folyamán észleli a bíróság, hogy a hatásköre hiányzik, ezt az eljárás folyamán hivatalból veszi figyelembe, a jogkövetkezményeit levonni köteles [vö. a Pp. 28. §-ával és 157. §-ával]. Így ha azt észleli, hogy már az eljárás kezdetén sem volt hatásköre, s emiatt a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül el kellett volna utasítania, úgy az elsőfokú bíróságnak [Pp. 157. § a) pont], mint a másodfokú bíróságnak (Pp. 251. §) a pert meg kell szüntetnie. Az Alkotmánybíróság rámutat: éppen az sérthetné az eljárás tisztességességének követelményét, ha a bíróságok arról való meggyőződésük ellenére hoznak döntést, hogy az adott ügy mégsem tartozik az ő hatáskörükbe. Az a körülmény pedig, hogy ilyen esetekben a feleknek költségeik keletkezhetnek, amelyek vagy saját terhükön maradnak, vagy a pervesztesnek bizonyuló felet kötelezik annak megtérítésére, szükségképpen jár együtt azzal a lehetőséggel, ezért nem tisztességtelen, hogy a bíróság – éppen a felek időszerű ítélkezéshez való alapjoga biztosítása érdekében – az ügy érdemének tárgyalásába bocsátkozhat.
- [22] Az indítványozók arra hivatkoznak, hogy a per megszüntetéséről szóló döntést – amely a perköltség tárgyában hozott döntés előzménye, ezért nem az alkotmányjogi panasz közvetlen tárgya – tanácsváltozást követően bírósági titkár, tárgyaláson kívül hozta meg. Mivel e végzés nem az alkotmányjogi

panasz közvetlen tárgya, azt az Alkotmánybíróság már csak az alkotmányjogi panasz előterjesztésére nyitva álló határidő lejárta miatt sem tudná felülvizsgálni, csak arra mutat rá az Alkotmánybíróság, hogy önmagában a tanács összetételének változása érintheti az ott hozandó döntést – ha az újonnan belépő bíró jogi álláspontja nem tökéletesen azonos az előző bíróéval. Ez az igazságszolgáltatási folyamat szükségszerű velejárója azonban elvileg, szélsőséges esetektől eltekintve nem eredményezi az eljárás tisztességtelenségét. Az ezzel ellentétes következtetés esetén *ad absurdum* tisztességtelenségre vezetne, ha a bíró halála miatt az ügyben – vélhetően – eltérő döntés születik, mint a bíró halála nélkül született volna.

- [23] Az indítványozók arra is hivatkoznak, hogy e költségeket a bíróság érdekkörében felmerülő költségként kellene figyelembe venni. A bírósági gyakorlat szerint „[a] bíróság érdekkörében felmerült ok miatti költségek közé azok tartoznak, amelyek a bíróság mint intézmény működésének zavarával, rendellenességével, illetve adminisztrációs hibákkal kapcsolatosak (például téves idézés, időpont elírás, kézbesítési zavarok, a tárgyalás hivatalbóli elhalasztásának esetei, betegség vagy más akadályoztatás stb.). Nem tartoznak azonban a perköltség körébe azok a kiadások, amelyek a bíró érdemi munkájának esetleges hibáival kapcsolatban merülnek fel (például az eljáró bíró téves tájékoztatása, szükségtelen tanúmeghallgatások, felesleges bizonyítás miatti indokolatlan tárgyalás elhalasztás stb.). Az ilyen esetek a bírósági jogkörben okozott kár körébe esnek, és nem várható el, hogy maga az eljáró bíró – az eljárás folyamán hozott saját végzéssel – döntjön a fél által állított téves eljárása miatt a költségigény állam általi viseléséről.” [BDT 2006.1336] Az Alkotmánybíróság megítélése szerint e bírósági jogértelmezés felülvizsgálata túlmutatna az Alkotmánybíróság hatáskörén és önálló, alkotmányossági kérdést fel nem vető, egyszerű jogértelmezést jelentene, amitől az Alkotmánybíróság elzárkózik. {3007/2015. (I. 12.) AB végzés, Indokolás [19]}
- [24] Mindezek miatt az Alkotmánybíróság érdemben elutasította az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogra vonatkozó részeit.
- [25] 3. A jogorvoslathoz való jog tekintetében az indítványozók azt sérelmezik, hogy nem volt lehetőségük – annak kizártsága okán – felülvizsgálati kérelemmel fordulni a Kúriához. Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint a felülvizsgálat, mint rendkívüli perorvoslat kívül esik a jogorvoslathoz való jog védelmi körén {3124/2015. (VII. 9.) AB határozat, Indokolás [42]}. E vonatkozásban ezért a jogorvoslathoz való jog sérelme alappal nem vethető fel, így az alkotmányjogi panasz e körben is alaptalan.

[26] Fentiek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz részben érdemi vizsgálatra alkalmatlan – e részeiben visszautasította –, részben pedig alaptalan – e részeiben az alkotmányjogi panaszt elutasította.

Budapest, 2015. november 3.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
előadó alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/893/2015.

